

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 17/2022-17

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Petra Molnára a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa

zastúpeného Advokátskou kanceláriou GEREG & MESSINGEROVÁ, s. r. o., Horná Strieborná 4, Banská Bystrica, IČO 47 253 011, v mene ktorej koná advokátka JUDr. Diana Messingerová, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 5 Tost 57/2021 z 18. októbra 2021 v spojení s uznesením Špecializovaného trestného súdu č. k. 1 T 11/2021-15940 z 29. septembra 2021 takto

r o z h o d o l :

1. Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**
2. Návrhu na vydanie dočasného opatrenia **n e v y h o v u j e .**
3. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Ústavnému súdu bola 7. decembra 2021 doručená ústavná sťažnosť sťažovateľa vo veci namietaného porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základných práv podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 40 ods. 2 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 2 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu

Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 5 Tost 57/2021 z 18. októbra 2021 (ďalej len „napadnuté uznesenie najvyššieho súdu“) v spojení s uznesením Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) č. k. 1 T 11/2021-15940 z 29. septembra 2021 (ďalej aj „napadnuté uznesenie špecializovaného súdu“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že proti sťažovateľovi je na špecializovanom súde vedené trestné konanie pod sp. zn. 1 T 11/2021 pre zločin založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296 Trestného zákona a iné.

Sťažovateľ podaním z 23. septembra 2021 uplatnil v predmetnom trestnom konaní námietku zaujatosti proti Mgr. Pamele Záleskej – členke senátu 1 T špecializovaného súdu, ktorý prejednáva jeho trestnú vec.

Uznesením špecializovaného súdu č. k. 1 T 11/2021 z 29. septembra 2021 bolo o predmetnej námietke zaujatosti rozhodnuté v zmysle § 32 ods. 3 Trestného poriadku tak, že označená členka senátu nie je vylúčená z vykonávania úkonov trestného konania v trestnej veci sťažovateľa.

Proti tomuto uzneseniu špecializovaného súdu podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej najvyšší súd napadnutým uznesením rozhodol tak, že ju podľa § 193 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku zamietol.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ v ústavnej sťažnosti v podstatnom namieta, že konajúce súdy napadnutými uzneseniami arbitrárne nevyhoveli námietke zaujatosti vznesenej sťažovateľom proti Mgr. Pamele Záleskej – členke senátu špecializovaného súdu konajúceho v jeho trestnej veci vedenej na špecializovanom súde pod sp. zn. 1 T 11/2021.

Podľa názoru sťažovateľa sa konajúce súdy náležite nevysporiadali s jeho argumentáciou, že sťažovateľom namietaná sudkyňa v inej trestnej veci (vedenej na špecializovanom súde pod sp. zn. 3 T 5/2021) vyjadrovala svoj názor o skutočnostiach, ktoré sú už predmetom aktuálneho konania vedeného na špecializovanom súde pod sp. zn. 1 T 11/2021, v ktorom sa rozhoduje o obžalobe podanej na sťažovateľa. Sťažovateľ v tejto súvislosti poukazuje konkrétne na skutočnosť, že namietaná sudkyňa sa 20. septembra 2021 v rámci odôvodnenia ústne vyhláseného rozsudku vo veci vedenej na špecializovanom súde pod sp. zn. 3 T 5/2021 o. i. vyjadrila k existencii (zločineckej) skupiny Takáčovcov, o čom sa však má rozhodovať až v konaní vedenom na špecializovanom súde pod sp. zn. 1 T 11/2021, a tiež sa vyjadrila aj k osobe sťažovateľa, ktorého označila ako „bossa“ tejto zločineckej skupiny.

V súvislosti s namietanou sudkyňou sťažovateľ zároveň uvádza, že má vedomosť minimálne o dvoch prípadoch, v ktorých táto namietaná sudkyňa rozhodovala o schválení dohody o vine a treste s osobami, ktoré boli predtým spoluobvinenými v sťažovateľovej trestnej veci a ktoré budú vystupovať v sťažovateľovej trestnej veci v procesnom postavení svedkov (kajúcnikov), čo podľa názoru sťažovateľa taktiež zakladá dôvod na vylúčenie sťažovateľom namietanej sudkyne z prejednávania a rozhodovania v jeho trestnej veci.

4. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd nálezom vyslovil porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 2 ústavy, základných práv podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 40 ods. 2 listiny a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 2 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu v spojení s napadnutým uznesením špecializovaného súdu, napadnuté uznesenie najvyššieho súdu zrušil, vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie, priznal sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie v sume 3 000 eur a náhradu trov konania.

5. Sťažovateľ zároveň navrhol, aby ústavný súd rozhodol o dočasnom opatrení, ktorým by špecializovanému súdu uložil, aby až do rozhodnutia ústavného súdu o ústavnej sťažnosti sťažovateľa nepokračoval v trestnej veci sťažovateľa v hlavných pojednávaniach s členmi senátu 1 T špecializovaného súdu Mgr. Pamelou Záleskou a JUDr. Jánom Buvalom.

Sťažovateľ taktiež ústavný súd požiadal o odloženie vykonateľnosti napadnutého uznesenia špecializovaného súdu, ako aj napadnutého uznesenia najvyššieho súdu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľa je namietané porušenie jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 50 ods. 2 ústavy, základných práv podľa čl. 36 ods. 1 a čl. 40 ods. 2 listiny a práv podľa čl. 6 ods. 1 a 2 dohovoru napadnutým uznesením najvyššieho súdu v spojení s napadnutým uznesením špecializovaného súdu.

Podľa názoru sťažovateľa k porušeniu ním označených práv malo dôjsť tým, že konajúce súdy napadnutými uzneseniami arbitrárne nevyhoveli sťažovateľovej námietke zaujatosti adresovanej proti jednej z členiek senátu 1 T špecializovaného súdu prejednávajúceho jeho trestnú vec.

7. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“).

8. Ústavný súd na predbežnom prerokovaní preskúmal, či ústavná sťažnosť sťažovateľa obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom súde) a osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

9. V rámci predbežného prerokovania s prihliadnutím na sťažovateľom formulované argumenty ústavný súd dospel k záveru, že ústavnú sťažnosť sťažovateľa je potrebné odmietnuť podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde, a to v časti z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie [§ 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde] a v časti z dôvodu jej neprípustnosti [§ 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde].

III.1. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením špecializovaného súdu:

10. Vo vzťahu k sťažovateľom napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu ústavný súd konštatuje, že v zmysle princípu subsidiarity zakotveného v čl. 127 ods. 1 ústavy poskytuje ústavný súd v konaní podľa uvedeného článku ochranu základným právam alebo slobodám fyzických osôb a právnických osôb za podmienky, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd. Systém ústavnej ochrany základných práv a slobôd je teda rozdelený medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom ochranu základným právam a slobodám poskytuje v zmysle ústavy primárne všeobecné súdnictvo a ústavný súd až subsidiárne.

11. Sťažovateľ podal proti napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu sťažnosť, o ktorej rozhodol najvyšší súd napadnutým uznesením. Sťažovateľ teda využil možnosť podania riadneho opravného prostriedku proti napadnutému uzneseniu špecializovaného súdu, o ktorom bolo najvyšším súdom aj rozhodnuté.

12. Ústavný súd preto pri predbežnom prerokovaní ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietajúcej porušenie označených práv napadnutým uznesením špecializovaného súdu odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde z dôvodu nedostatku právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie (bod 1 výroku tohto uznesenia).

III.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu:

13. Ústavný súd sa vo svojej doterajšej rozhodovacej činnosti už viackrát zaoberal sťažnosťami, v ktorých sťažovatelia namietali porušenie svojich ústavou garantovaných práv v súvislosti s rozhodovaním všeobecných súdov o námietkach zaujatosti vznesených sťažovateľmi ako účastníkmi súdneho konania proti zákonnému sudcovi, pričom jeho judikatúra v porovnateľných veciach sa ustálila na niekoľkých zásadných východiskách (IV. ÚS 303/2010, II. ÚS 67/2019).

14. Z čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva právo účastníka súdneho konania na nestranný súd, ktorému zodpovedá ústavná povinnosť súdov prerokovať a rozhodnúť každú vec tak, aby voči účastníkom postupovali nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžali a objektívne posúdili všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok, pokiaľ má právomoc o nich rozhodnúť (obdobne pozri napr. II. ÚS 71/97,

III. ÚS 24/05, IV. ÚS 38/09). Obsahom práva na prerokovanie veci pred nestranným súdom však nie je povinnosť súdu vyhovieť návrhu oprávnených osôb a vylúčiť nimi označeného sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prerokovanie veci nestranným súdom je len povinnosť súdu ústavne akceptovateľným spôsobom prerokovať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prerokovania a rozhodnutia veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (sp. zn. I. ÚS 73/97).

15. Základné právo na prerokovanie a rozhodnutie veci nestranným súdom je v trestnom súdnom konaní garantované najmä prostredníctvom inštitútu vylúčenia sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania predmetnej veci pre zaujatosť. Z uvedeného dôvodu možno sudcu vylúčiť buď na návrh účastníka súdneho konania, alebo na základe návrhu samotného sudcu.

16. Namietané porušenie základných práv sťažovateľa z dôvodu namietanej zaujatosti členky senátu špecializovaného súdu konajúceho v jeho trestnej veci posúdil ústavný súd aj s prihliadnutím na to, či neexistuje všeobecný súd, ktorý by mohol rozhodnúť o ochrane práv sťažovateľa.

17. Ústavný súd opätovne poukazuje na princíp subsidiarity zakotvený v čl. 127 ods. 1 ústavy, podľa ktorého môže ústavný súd konať o namietanom porušení sťažovateľových práv a vecne sa zaoberať jeho ústavnou sťažnosťou, ak sa sťažovateľ nemôže domáhať ochrany svojich práv pred iným súdom prostredníctvom iných právnych prostriedkov, ktoré mu zákon na to poskytuje. Zmysel a účel uvedeného princípu subsidiarity spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Všeobecné súdy, ktoré sú v trestnom konaní povinné vykladať a aplikovať príslušné zákony na konkrétny prípad v súlade s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 5 ústavy, sú primárne zodpovedné aj za dodržiavanie tých práv a základných slobôd, ktoré ústava alebo medzinárodná zmluva dotknutým právnickým osobám alebo fyzickým osobám zaručuje. Ústavný súd predstavuje v tejto súvislosti *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ktorý nasleduje až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popieranie princípu subsidiarity ochrany ústavnosti ústavným súdom podľa zásad uvedených v § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde (obdobne pozri sp. zn. III. ÚS 149/04, IV. ÚS 135/05, II. ÚS 137/2019, II. ÚS 257/2021).

18. Trestné konanie je od svojho začiatku až do svojho konca procesom, v ktorom sa v rámci vykonávania jednotlivých úkonov a realizácie garancií pre ochranu práv a slobôd môžu zo strany orgánov činných v trestnom konaní a súdov naprávať, resp. korigovať aj jednotlivé pochybenia. Spravidla až po jeho skončení možno na ústavnom súde namietat pochybenia znamenajúce porušenie práv a slobôd označených v čl. 127 ods. 1 ústavy, ak tieto pochybenia neboli odstránené v priebehu samotného trestného konania. Pokiaľ by ústavný súd na túto skutočnosť neprihliadal, poprel by účel a zmysel opravných prostriedkov v trestnom konaní, ktorým je okrem iného aj

náprava pochybení vo veci konajúcich orgánov verejnej moci (orgánov činných v trestnom konaní a súdov).

19. Ústavný súd poukazuje na § 306 a nasledujúce Trestného poriadku, podľa ktorých je opravným prostriedkom proti rozsudku súdu prvého stupňa odvolanie, pričom obžalovaný ako osoba oprávnená podať odvolanie proti výroku rozsudku, ktorý sa ho priamo dotýka, môže toto odvolanie podať pre nesprávnosť výroku, ako aj pre porušenie ustanovení o konaní, ktoré predchádzalo rozsudku, ak toto porušenie mohlo spôsobiť, že výrok je nesprávny alebo že chýba. V nadväznosti na to odkazuje ústavný súd v konkrétnosti na § 321 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého odvolací súd zruší napadnutý rozsudok (okrem iných prípadov) pre podstatné chyby konania, ktoré napadnutým výrokom rozsudku predchádzali, najmä preto, lebo boli porušené ustanovenia, ktorými sa má zabezpečiť objasnenie veci alebo právo obhajoby. Ústavný súd zároveň poukazuje na § 368 ods. 1 Trestného poriadku, podľa ktorého možno podať dovolanie proti právoplatnému rozhodnutiu súdu, ktorým bol porušený zákon alebo boli porušené ustanovenia o konaní, ktoré mu predchádzalo, ak je toto porušenie dôvodom dovolania podľa § 371 Trestného poriadku. V nadväznosti na to odkazuje ústavný súd na § 368 ods. 2 písm. h) Trestného poriadku, v zmysle ktorého sa rozhodnutím podľa § 368 ods. 1 Trestného poriadku rozumie (okrem iných) aj rozhodnutie, ktorým bol zamietnutý riadny opravný prostriedok podaný proti rozhodnutiu podľa písmen a) [rozsudok a trestný rozkaz] až g) Trestného poriadku, alebo rozhodnutie, ktorým odvolací súd na základe riadneho opravného prostriedku vo veci sám rozhodol. Napokon v tomto kontexte poukazuje ústavný súd aj na § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku, podľa ktorého možno dovolanie podať, ak vo veci konal alebo rozhodol orgán činný v trestnom konaní, sudca alebo prísediaci, ktorý mal byť vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.

Nadväzujúc na uvedené, ústavný súd v súvislosti s § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku pripomína, že ústavný súd už v minulosti (nález ústavného súdu č. k. I. ÚS 129/2010 z 9. marca 2011) dospel k záveru, že § 371 ods. 1 písm. e) Trestného poriadku je postavený na slovnom spojení „sudca... ktorý mal byť vylúčený...“, pričom takto formulovaná dikcia dôvodu dovolania neumožňuje dovolaciemu súdu odmietnuť dovolanie pre absenciu tohto dôvodu iba odkazom na iné rozhodnutie(-a) o ne/vylúčení sudcu. Naopak, ústavnou povinnosťou dovolacieho súdu je v záujme reálneho naplnenia práv obvineného podľa čl. 46 ods. 1 spojený s čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru pri takto uplatnenom dôvode dovolania meritórne skúmať, či sudca (vo vzťahu ku ktorému bol tento dovolací dôvod uplatnený) mal alebo nemal byť (teda nie či bol alebo nebol) vylúčený z vykonávania úkonov trestného konania.

20. Z jednotlivých ustanovení Trestného poriadku citovaných v predchádzajúcom bode odôvodnenia tohto rozhodnutia vyplýva, že skutočnosť namietaná sťažovateľom – tvrdenie o zaujatosti členky senátu špecializovaného súdu konajúceho v jeho trestnej veci potenciálne zakladá (nie bez ďalšieho preukazuje, pozn.) dôvod na podanie odvolania, prípadne dovolania v ďalšej etape súdneho konania. Platná právna úprava trestného konania teda sťažovateľovi umožňuje v nasledujúcich štádiách trestného konania v rámci uplatnenia práva na obhajobu domáhať sa právne účinným spôsobom ochrany svojich označených práv prostredníctvom riadneho a mimoriadneho opravného prostriedku – odvolania a dovolania, na základe podania ktorých je

odvolací súd, prípadne dovolací súd oprávnený a povinný preskúmať opodstatnenosť tvrdení sťažovateľa o existencii zaujatosti členky senátu špecializovaného súdu konajúceho v jeho trestnej veci (m. m. II. ÚS 67/2019, II. ÚS 257/2021). V rámci posúdenia opodstatnenosti tvrdení sťažovateľa o zaujatosti členky senátu špecializovaného súdu bude pritom odvolací súd, resp. dovolací súd povinný reflektovať aj právne názory Európskeho súdu pre ľudské práva vyjadrené v jeho rozsudku vo veci Mucha proti Slovensku z 2. novembra 2021, na ktoré sťažovateľ poukázal aj vo svojej ústavnej sťažnosti.

21. Sťažovateľ má v systéme trestného konania k dispozícii účinný prostriedok na dosiahnutie ochrany svojich práv v prípade uznania jeho argumentácie všeobecným súdom oprávneným konať o jeho prípadnom odvolaní či dovolaní. Za týchto okolností nie je daný dôvod, aby ústavný súd vstupoval v danej fáze do prebiehajúceho trestného konania vo veci sťažovateľa a neprípustne si tak predčasne uzurpoval právomoc všeobecných súdov. Ústavný súd pripomína, že nevyužitie označenej možnosti ochrany práv sťažovateľa nemožno nahradzovať ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu, ktorý môže konať len vtedy, ak fyzická osoba alebo právnická osoba nemá inú možnosť účinnej ochrany svojich práv (čl. 127 ods. 1 ústavy).

22. Ústavný súd pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľa v časti namietaného porušenia označených práv napadnutým uznesením najvyššieho súdu podľa § 56 ods. 2 písm. d) zákona o ústavnom súde v spojení s § 55 písm. d) a § 132 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú (bod 1 výroku tohto uznesenia).

23. Pokiaľ ide o sťažovateľov návrh na vydanie dočasného opatrenia, ústavný súd konštatuje, že z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z predchádzajúcich bodov časti III odôvodnenia tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade nie sú splnené predpoklady stanovené v § 130 zákona o ústavnom súde na vydanie dočasného opatrenia, a preto ústavný súd návrhu na vydanie dočasného opatrenia nevyhovel (bod 2 výroku tohto uznesenia).

24. Obdobne pokiaľ ide o sťažovateľov návrh na odloženie vykonateľnosti napadnutého uznesenia špecializovaného súdu a napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, ústavný súd konštatuje, že z obsahu ústavnej sťažnosti a výsledku jej posúdenia ústavným súdom (ako to vyplýva z predchádzajúcich bodov časti III odôvodnenia tohto uznesenia) je zrejmé, že v danom prípade nie sú splnené predpoklady stanovené § 129 zákona o ústavnom súde na odloženie vykonateľnosti napadnutého uznesenia špecializovaného súdu a napadnutého uznesenia najvyššieho súdu, a preto ústavný súd sťažovateľovmu návrhu na odklad vykonateľnosti nevyhovel (bod 3 výroku tohto uznesenia).

25. Keďže ústavný súd ústavnú sťažnosť ako celok odmietol, bolo bez právneho významu zaoberať sa ďalšími návrhmi sťažovateľa uplatnenými v jeho ústavnej sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. januára 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu